

Nikola Iločki

Nedić, Daria

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:470753>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-30**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Filozofski fakultet
Sveučilišni preddiplomski studij Pedagogija i Povijest

Daria Nedić

Nikola Iločki

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Danijel Jelaš

Osijek, 2019.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za povijest

Studij povijesti i pedagogije

Daria Nedić

Nikola Iločki

Završni rad

Znanstveno područje humanističkih znanosti, znanstveno polje povijesti,
znanstvena grana hrvatske i svjetske srednjovjekovne povijesti

Mentor: doc. dr. sc. Danijel Jelaš

Osijek, 2020.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravio te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasan da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku,

Medić 0122227785

Ime i prezime studenta, JMBAG

SAŽETAK

U radu se analizira život i političko djelovanje jednog od najznačajnijih ugarskih plemića 15. stoljeća, Nikole Iločkog. Rođen je u plemićkoj obitelji čiji je ugled, na temelju uspješnosti svojih predaka i vlastitim uspjesima, uzdigao na poziciju jedne od najutjecajnijih aristokratskih obitelji kasnosrednjovjekovnog Ugarskog Kraljevstva. Reputaciju koju je stekao zahvaljujući svojoj obitelji iskoristio je za osobni uspjeh. Odigrao je važnu ulogu u svim dinastičkim borbama za njegovog vijeka, nizio je titulu za titulom i na koncu se okrunio onom najvažnijom, postao je kraljem Bosanskog Kraljevstva. U svojim je dvadesetim godinama prvi put zadobio važnu političku čast postavši banom Mačve. Nakon toga obavljao je niz značajnih funkcija, postao je erdeljskim vojvodom, banom Hrvatske i Slavonije te mnoge druge. Njegovo razdoblje obilježila je graditeljska djelatnost u središnjem posjedu Iloku, koji je u srednjem vijeku osim dva augustinska samostana imao dvije župne crkve te tri kapele. Nikola Iločki u Iloku je dao sagraditi utvrđeni palas. Zahvaljujući stečenom ugledu na trenutke imao izniman utjecaj što se ogledalo osobito u njegovoj ulozi tijekom dinastičkih previranja. Bio je važan politički faktor brojnim ugarskim kraljevima, a to su bili Žigmund Luksemburški, Albrecht, Ladislav Posmrče i Matija Korvin.

Ključne riječi: Nikola Iločki, Ilok, Ugarsko-Hrvatko Kraljevstvo, kasni srednji vijek, obitelj Iločki

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. OBITELJ ILOČKI	2
2.1. Iločka grana roda Csák	2
2.2. Iločki od roda Kont.....	3
2.3. Heraldička ostavština obitelji Iločki	4
3. NIKOLA ILOČKI KAO UGARSKI VELIKAŠ	5
4. NAJVAŽNIJI POSJEDI ILOČKIH U VRIJEME VOJVODE NIKOLE.....	9
4.1. Hlohovec	9
4.2. Ružica	10
5. „ZLATNO DOBA“ ILOKA	11
6. HODOČAŠĆE U RIM	14
7. NIKOLA ILOČKI KAO BOSANSKI KRALJ.....	17
8. OPORUKA NIKOLE ILOČKOGA.....	20
9. ZAKLJUČAK.....	22
10. LITERATURA	23

1. UVOD

Srednji vijek povijesno je razdoblje koje karakterizira feudalno uređenje, veliki posjedi u rukama privilegiranih pojedinaca koji takav status dobivaju rođenjem. U međurječju Drave, Save i Dunava usidrila se jedna takva obitelj, Iločki. Na desnoj obali rijeke Dunava stoji srednjovjekovna Iločka utvrda čije su zidine svjedoci života već spomenute velike srednjovjekovne obitelji. Unutar tih zidina stasao je Nikola Iločki koji će svojim uspjehom zasjeniti svoje prethodnike. Nikola Iločki bio je iznimno ambiciozan, ali takva ga je osobina učinila najistaknutijim članom obitelji Iločkih te ga svrstavala u red najvećih plemića kasnosrednjovjekovnog Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva.

Cilj ovog završnog rada jest opisati životni put i političko djelovanje Nikole Iločkog. U radu će se pojasniti glavne funkcije koje je ovaj ugarski velikaš nosio, opisati njegove posjede s posebnim naglaskom na grad Ilok i približiti slabije popraćen dio njegove karijere, njegovo kraljevanje Bosnom. Kroz rad će se objasniti utjecaj Nikole Iločkog na ugarski dvor te njegovo mijenjanje političkih strana u svrhu političkog napretka.

Rad je podijeljen na deset poglavlja. Drugo poglavlje bavi se dvjema obiteljima koje su u srednjem vijeku gospodarili gradom Ilokom, obitelj Csák i Orahovički, dok je jedno potpoglavlje posvećeno heraldičkoj ostavštini knezova Iločkih. Ostala poglavlja, osim petog, posvećena su životu ugarskog velikaša Nikole Iločkog, njegovim najvažnijim posjedima i vladanju Bosanskim Kraljevstvom. Posebno poglavlje posvećeno je zanimljivoj epizodi iz života Nikole Iločkog, hodočašću u Rim. Peto poglavlje rada bavi se Ilokom koji je u rukama Nikole Iločkog prerastao u važan srednjovjekovni grad. Osmo poglavlje donosi podatke o oporuci Nikole Iločkog iz 1471. godine.

Prilikom izrade rada korištena je literatura na hrvatskom jeziku te jedan rad na engleskom jeziku, točnije doktorska disertacija Davora Salihovića pod nazivom „An interesting episode: Nicholas Of Ilok's Kingship In Bosnia 1471- 1477.“ Stanko Andrić daje mnoštvo podataka o rodu Iločkih i dijelu života Nikole Iločkog koji se ne tiče politike. Radovi Zorislava Horvata, Tamása Fedelesa, Željka Tomičića pružaju podatke o srednjovjekovnom Iloku, dok su se Mladen Radić i Ivan Mirnik uhvatili heraldičke i numizmatičke ostavštine Nikole Iločkog. U uvodu su predstavljeni samo neki od autora, a detaljan popis nalazi se na zadnjim stranicama rada.

2. OBITELJ ILOČKI

2.1. Iločka grana roda Csák

Postoji više grana roda Csák koji su vladali različitim posjedima. Najstariji poznati član „iločke grane“ roda Csák je Pouš (mađ. Pós) iz 13. stoljeća koji je bio župan nekoliko županija (Bač, Fehér, Vas), tavernik Bele IV. i prvi ban Severina. Njegov jedini poznati potomak je sin Ugrin (?-1311.), istaknuti član prvih Iločkih. Velikaš Ugrin prvi se puta spominje 1268. godine, a obnašao je ulogu severinskog bana kao i njegov otac. Obnašao je i niz drugih državnih službi: predstojnik kraljevskih konjušnika, vrhovni sudac, erdeljski vojvoda, solnočki župan, vrhovni tavernik, ban Mačve i Bosne. Pretpostavlja se da je Ugrin 70-ih godina 13. stoljeća, kada je obnašao neku od prethodno nabrojanih službi, stekao Ilok u kojemu je i stanovao. Ugrin je imao važnu ulogu u kraljevstvu zbog kojeg je bio osobni skrbnik nasljednika ugarskog trona Karlu I. Anžuvincu. Ugrin je, od. 1301. do 1311. godine, bio župan četiri županije: srijemske, požeške, vukovske i bačke. Osim što je bio prvi vlasnik Iloka iz roda Csák, najvjerojatnije je bio i prvi graditelj iločke tvrđave.¹

Vjeruje se da je Ugrin umro 1311. godine, a šest godine kasnije spominje se da je Ilok u vlasništvu njegovog sina Nikole (?-1359.), jedinog poznatog Ugrinovog potomka. Da je bio ugledan zemljoposjednik u vukovskoj županiji govori njegovo sudjelovanje na županijskoj skupštini u Vukovaru 1338. godine. Ekonomska snaga tadašnjeg Iloka da se iščitati iz računa papinske desetine. Iznos uplate koju je Ilok davao papi od 1332. do 1335. godine je osam maraka, desetak puta veći iznos nego ostale crkve u Markijskom arhidakonatu. Nikola 9. siječnja 1348. godine prvi put za svoj rod koristi pridjev „Iločki“ u darovnici kojom gradskom sudcu Stjepanu Mihovilovu poklanja polovinu posjeda Kulpin u bačkoj županiji.²

Novi uzlet ugleda Iločkih od roda Csák dogodio se kada je Nikola sudjelovao u ratnom pohodu kralja Ludovika I. iz dinastije Anžuvina 1350. godine protiv napuljske kraljice Ivane I. Riječ je o drugom napuljskom pohodu Ludovika I. u kojemu je Nikola Iločki iz roda Csák teško ranjen tijekom opsade tvrđave Aversa. Epizoda je poznata je iz Dubničke kronike koja je posvećena kralju Ludoviku I. Anžuvincu. Nikola je nakon oporavljanja obnašao službu glavnog tavernika kraljice Elizabete, zatim mačvanskog bana. Pripadale su mu časti župana bačke i

¹ Stanko Andrić, *Potonuli svijet: Rasprave o slavonskom i srijemskom srednjovjekovlju* (Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2001), 113-116.

² Stanko Andrić, „Rana povijest Iloka i Iločkih“, u: *Iločki statut 1525. godine i iločko srednjovjekovlje. Zbornik radova znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem.*, ur. Tomislav Raukar (Zagreb – Osijek: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2002), 100-101.

baranjske, možda i vukovske i srijemske.³ Za vrijeme svojih službi Nikola se koristio pečatom s likom lava, heraldičkim simbolom svih grana roda Csák. Nikola je preminuo 1359. godine čime je izumrla iločka grana roda Csák.⁴

2.2. Iločki od roda Kont

Kralj Ludovik je 1364. godine, nakon što je izumrla iločka grana roda Csák, raspomagao njihovim posjedima. Ilok, najvrjedniji posjed, predaje palatinu Nikoli Kontu, članu roda koji nije bio u srodstvu s iločkom granom roda Csák. Ipak, vlasništvo nad gradom Ilokom potomcima Nikole Konta pribavit će pridjevak „Iločki“, a oni će zasjeniti svoje prethodnike.⁵

Rod koji je preuzeo Ilok nakon roda Csák najranije se u izvorima javlja u 13. stoljeću., a prvi poznati predak je Gug ili Gőge. Mađarski povjesničari pretpostavljaju kako je Gug pripadao rodu iz dubičke županije u Slavoniji, starija ga literatura povezuju s rodovima Hedervary i Babonićima Vodičkim. Mađarski povjesničar Tivadar Botka 1870. godine dokazao je srodstvo drugih Iločkih s Orahovičkim na temelju analize grbova. Izvorni grb drugih Iločkih je dvije vodoravne grede unutar štita, a iznad štita je poprsje krilatog anđela, što je poznato iz njihovih pečata te nadgrobnih spomenika Nikole i Lovre Iločkog.⁶ Gugov unuk Lovro Tót od 1312. godine bio je zastavnik kralja Karla Roberta, a od 1328. godine kaštelan u tvrđavi Šintava u požunskoj županiji gdje je i boravio. Lovrina je reputacija porasla kada je prisustvovao vojnom pohodu protiv Fridrika Lijepog, njemačkog kralja i austrijskog hercega te kada ga je hrvatsko-ugarski kralj Ludovik I. postavio kao osobu koja bi u rubnim dijelovima kraljevstva trebala učvrstiti vlast stjecanjem utvrde Ostrovice koja je do tada pripadala Šubićima. Osvajanjem Orahovice u slavonskoj povijesti javlja se nova velikaška obitelj Orahovički, potomci Lovre Tótha. Ogranak obitelji Orahovički koja će se istaknuti u povijesti kasnosrednjovjekovnog Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva jesu Iločki.⁷ Za rod Iločki često se koriste pridjevci Újlaky i Frištatski (Freistadtski), a u mađarskoj literaturi Raholcai (Orahovički).⁸

Kralj Ludovik I. je trojici sinova Lovre Tótha, poslije njegove smrti, poklonio pet posjeda, Hlohovec i još četiri posjeda, među kojima se nalazio i jedan pod imenom Újlak (Ilok). Najistaknutiji potomak Lovre Tótha je Nikola koji je zbog sudjelovanja u talijanskim vojnim

---

³ Andrić, „Rana povijest Iloka i Iločkih“, 101-102.

⁴ Andrić, *Potonuli svijet*, 121.

⁵ Andrić, „Rana povijest Iloka i Iločkih“, 102.

⁶ Andrić, *Potonuli svijet*, 122.

⁷ Isto, 126.

⁸ Mária Grofová, „Hlohovec i rod Iločkih“, *Scrinia Slavonica* 11 (2011), 33.

pohodima kralja Ludovika I. prozvan Nikola Kont. Imao je nekoliko važnih diplomatskih uloga zbog čega je broj posjeda u njegovim rukama rastao.⁹ Nikola Kont svoju političku ulogu na povijesnoj sceni odigrao je kao vitez kraljevskog dvora, a kasnije je više puta vršio dužnost kraljevskog poslanika. Sredina 14. stoljeća smatra se vrhuncem njegove karijere kada postaje kraljevski peharnik. Zatim pet godina obavlja službu erdeljskog vojvode (1351.-1356.), a na koncu nosi i palatinsku titulu (1356.-1367.). Stekavši naklonost kralja Ludovika I. Anžuvinca 1364. godine u posjed dobiva grad i utvrdu Ilok, smještene u županiji Vukovo, s pripadajućim vlastelinstvom. Tim činom Ilok postaje središnje imanje obitelji Kont u Podunavlju.¹⁰ Nikola Kont preminuo je 1367. godine, a njegove stečevine zadržali su njegovi sinovi Bartol i Nikola koji nisu ostavili zamjetan trag u ugarskoj povijesti. Međutim, Bartol je produžio lozu koja će za vrijeme njegovih sinova Mirka i Ladislava sve češće imati pridjevak „iločki“.¹¹ Ladislavov sin, Nikola Iločki, najznačajniji je član roda Iločkih koji je obnašao službu slavenskog i mačvanskog bana te bosanskog kralja.¹²

Sin Nikole Iločkog, Lovro, jedan od značajnijih magnata u kraljevstvu, nije uspio održati ugled koji je stekao njegov otac. Zbog svađe s kraljem Vladislavom, oduzima mu se grad Ilok. Pod zapovijedništvom Bartola Drafgija kraljeva vojska u roku od mjesec dana (1494.g.) osvaja Ilok. U tom trenutku, Lovro, a s njim i obitelj Iločki, nestaje s povijesne pozornice 1524. godine. a s njim i obitelj Iločki. Jedini potomak Lovre Iločkog, iz njegova prvog braka, je mlad preminuo. Tako je smrću Lovre Iločkog izumrla obitelj Iločki.¹³

2.3. Heraldička ostavština obitelji Iločki

Iskopavanjem srednjovjekovnih dvoraca u Iloku i Ružica-gradu pronađeno je dosta primjera arheoloških nalaza iz kasnog srednjeg vijeka, točnije pećnjaci. Takvi pećnjaci osim što imaju veliku umjetničku vrijednost daju podatke o obiteljskim, trgovačkim i političkim vezama te ekonomskoj moći obitelji Nikole Iločkog. Istraživanjem heraldičke ostavštine iločkih knezova

---

⁹ Andrić, *Potonuli svijet*, 125-127.

¹⁰ Tamás Fedeles, „Opsada Iloka 1494.“, *Scrinia Slavonica* 12 (2012), 7.

¹¹ Andrić, *Potonuli svijet*, 138.

¹² Zorislav Horvat, „Utvrde grada Iloka“, u: *Iločki statut 1525. godine i iločko srednjovjekovlje. Zbornik radova znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem.*, ur. Tomislav Raukar (Zagreb – Osijek: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2002), 106.

¹³ Zorislav Horvat, „Analiza srednjovjekovne faze gradnje dvorca Odescalchi, nekadašnjeg palasa Nikole Iločkog, kralja Bosne“, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 19 (2002), 197.

pozabavio se Mladen Radić, a polazište njegova istraživanja jesu nadgrobni spomenici Nikole i Lovre Iločkog. Njihovi grobovi nalaze se u iločkoj crkvi sv. Ivana Kapistrana.¹⁴

Arheološki ostatak, koji daje podatke o političkim odnosima Nikole Iločkog jedan je ulomak od necakljene terakote na kojoj se nalazi crna ptica, podsjeća na simbol obitelji kralja Matije Korvina.¹⁵ Analizom grbova na nadgrobnoj ploči Nikole Iločkog prepoznati su grbovi Bosanskog Kraljevstva na kojem se nalaze tri krune te stari grb obitelji Iločkih s dvije položene grede. Kako je nadgrobna ploča Nikole Iločkog uništena tijekom turske vlasti, njenom rekonstrukcijom ostala je praznina iznad grbova Bosanskog kraljevstva i grba obitelji Iločkih. Mala je vjerojatnost da su uz ta četiri grba stajala još neka. Hijerarhijski gledano, razumno je da su na višljem mjestu na ploči stajali „vrjedniji“ grbovi te da iznad ili između postojećih grbova nisu drugi umetani. Pogotovo što za to na ploči nema prostora. Dijelom nadgrobne ploče dugo se smatrao kameni ulomak s klesanim grbom na crvenom kamenu iz iločkog muzeja koji ima renesansne karakteristike, ali Nikolina ploča je, ipak, pravljena u gotičkom stilu. Grb s tog kamenog ulomka dimenzijama ne odgovara drugim grbovima na nadgrobnoj ploči Nikole Iločkog. Poznato je da crveni kamen koji je korišten za gradnju nadgrobne ploče vjerojatno potječe iz Mađarske.¹⁶ Već spomenuti kameni ulomak pravljen je od istog crvenog kamena što Radića navodi na ideju da je možda bio dio sarkofaga.¹⁷ Najveći broj ulomaka grbova na pećnjacima povezano je s rodbinskim vezama obitelji Iločki. Na nekoliko ulomaka nalaze se grbovi obitelji Gorjanski zato što je kći Nikole Iločkog, Eufrozina, bila udana za Joba Gorjanskog.¹⁸ Obitelj Iločki u svojim je palačama u Orahovici i Iloku imala obiteljske grbove na pećima rađene najvjerojatnije u vlastitim radionicama. Ostaci tih peći pokazuju visoki status ove vlastelinske obitelji.¹⁹

3. NIKOLA ILOČKI KAO UGARSKI VELIKAŠ

Nikola Iločki najistaknutiji je član velikaške obitelji Iločki, rođen najvjerojatnije oko 1410. godine u mjestu Palota, a cijeli je svoj životni vijek radio na tome da plemićke privilegije i

---

¹⁴ Mladen Radić, „Prilozi rasvjetljavanju heraldičke ostavštine iločkih knezova 15. i 16. stoljeća“, *Osječki zbornik* 29 (2009), 136.

¹⁵ Isto, 137.

¹⁶ Isto, 143.

¹⁷ Isto, 144.

¹⁸ Isto, 141.

¹⁹ Isto, 146.

teritorije, koje je stekao rođenjem, održi te ako je moguće proširi. Oboje mu je itekako išlo za rukom.²⁰

Prvi put njegovo je ime spomenuto 1435. godine. Već je u svojim dvadesetim godinama bio ban Mačve (1438.). Mogućnost za njegov uspon omogućili su sukobi za tron koji su uslijedili nakon smrti kralja Alberta.²¹ U tom trenutku, Nikola Iločki staje na stranu kraljice Elizabete i Albertovog sina Ladislava V. Posmrčeta na čijem je krunjenju bio prisutan. Ubrzo nakon toga priklonio se strani Vladislava I. Jagelovića za kojeg se borio u građanskom ratu. Nikola bitkom kod Bátaszéka (1441.g.), u savezništvu s Ivanom Hunjadijem, pobjeđuje pristaše Ladislava V. Posmrčeta. Zbog uspjeha u bitci, kralj ga nagrađuje titulama Erdeljskog vojvode (1441.1458.) i tamiškog župana.²² Postao je jednim od sedam natkapetana Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva čime dobiva veliku moć. Koliko je taj pothvat značio govori činjenica da je poslije toga smatran neslužbenim guvernerom zapadnih dijelova Ugarskog Kraljevstva u vrijeme Vladislavova vladanja.²³ Zadobivši veliku moć postupno proširuje teritorij nad kojim vlada obitelj Iločki. Nikola Iločki sredinom 15. stoljeća raspolaže s 20 trgovišta (*oppida*), 16 utvrda (*castra*), 9 manjih utvrda (*castella*) i oko 400 sela (*villae*).²⁴

Nikola Iločki obnašao je mnoge važne pozicije. Bio je ban Slavonije i Mačve, erdeljski vojvoda i kralj Bosne. Službu Mačvanskog bana obavlja od 1438. do 1458. godine. Nakon smrti Vladislava I. Jagelovića Nikola 1444. godine postaje stalnim članom Državnoga ugarskog vijeća te kapetanom teritorija između Dunava i Tise. Nakon tih titula uslijedila je još jedna kojom je Nikola imenovan slavonskim banom 1456. godine. Tu je službu dijelio s Ivanom Vitovcem od Grebengrada.²⁵

Suradništvo Nikole Iločkog s Ivanom Hunjadijem, ocem budućeg kralja Matije Korvina, pozitivno je utjecalo na njegovu reputaciju. Njihov odnos vjerojatno je pokrenulo Hunjadijevo prijateljstvo s Nikolinim bratom Stjepanom Iločkim. Nakon bitke Bátaszéka Hunjadi i Iločki od kralja su stekli zadaću pacificiranja Kraljevstva, Iločki zapadnog dijela Kraljevstva, a Hunjadi Transilvanije. Njih dvojica su se u više navrata zajedno borili protiv vojnih snaga Osmanskog

---

²⁰ Aleksandar Stipičević, „Iločki, Nikola“, u: *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 6 (Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod, 2005), 40.

²¹ Davor Salihović, „An interesting episode: Nicholas Of Ilok's Kingship In Bosnia 1471- 1477.“, (magistarski rad, Central European University u Budimpešti, 2016), 28.

²² Fedeles, „Opsada Iloka 1494.“, 8.

²³ Salihović, „An interesting episode“, 28.

²⁴ Fedeles, „Opsada Iloka 1494.“, 8.

²⁵ Stipičević, „Iločki, Nikola“, 40.

Carstva. Ivan Hunjadi je čak ordinirao trupama Nikole Iločkog u momentima njegove odsutnosti. Već je spomenuto da je Nikola Iločki izabran za kapetana prostora od Dunava do Tise čime je dobio zadatak obrane Kraljevstva od Turaka. U takvoj se poziciji dokopao velikog ratnog plijena. Iločki i Hunjadi napreduju vojskom kroz Srbiju i Bosnu, otimaju Sofiju i druge manje gradove. Važnu ulogu odigrali su u priznanju srpskom despotu Đurađu Brankoviću vlast nad Srpskom despotovinom.²⁶ Ipak, suradnja dvojice velikaša bila je kratkog vijeka, a nestabilna sve do Hunjadijeve smrti 1456. godine.²⁷

U novim dinastičkim prijeporima, nakon smrti Ladislava V. Posmrtnoga, Nikola Iločki stao je uz cara Svetog Rimskog Carstva Fridrika III. kod kojega je u Bečkom Novom Mjestu u jednom navratu boravio. Tamo je s ostalim pristalicama Fridrika III. izdao pismo kojim ga priznaju ugarskim kraljem. Za vrijeme boravka u Bečkom Novom Mjestu, Nikola je postao krsnim kumom Fridrikovu sinu Maksimilijanu. Na suprotnoj strani utakmice za ugarsko-hrvatski tron stajao je Matija Korvin koji je Nikoli zbog njegove privrženosti Fridriku oduzeo sve časti. Sve časti vraćene su mu nakon pomirbe s Matijom koji je iločkom knezu morao dati itekako primamljivu ponudu da bi ga privukao na svoju stranu. Korvin Nikolu imenuje bosanskim kraljem te upraviteljem Vranskog priorata. Vlast Nikole Iločkog kao bosanskog kralja protezala se samo na sjeveroistočnom dijelu Bosne. Njegovi pokušaji da od Turaka preotme ostatak Bosne, ipak, nisu polučili uspjeha.²⁸ Sedam godine prije nego što će biti proglašen kraljem Bosne, 1464. godine, Nikoli biva oduzeta titula vojvode Erduta. U zamjenu je dobio doživotnu vlast nad gradom Teočak u sjeveroistočnom dijelu Bosne, a kasnije i vlast nad Usorom. Godine 1465. maknut je s pozicije bana Slavonije zbog čega se više fokusirao na svoju ulogu u Bosni i Mačvi.²⁹

Što se tiče njegovih utjecaja na situaciju u Ugarskoj važno je napomenuti njegovo sudjelovanje u gušenju nereda u Šomođskoj i Đurskoj županiji. Zgoda koja odaje djeličak osobnosti ovog ugarskog velikaša je ona iz 1450. godine koju je opisala Helena Kottaner. Ona je u dijelu o krunidbi Ladislava Posmrčeta zabilježila trenutak kada je morala podići tromjesečnog budućeg kralja, a Nikola Iločki ga je promaknuo u viteza u tom obredu. Naime, knez Iločkih je bogato ukrašenim mačem, na kojem stoji natpis „Neustrašivi“, tijekom obreda malog kralja snažno udario mačem zbog čega ga je kraljica opomenula. Nikola Iločki na kraljičinu je

---

²⁶ Grofová, „Hlohovec i rod Iločkih“, 37.

²⁷ Salihović, „An interesting episode“, 30.

²⁸ Stipičević, „Iločki, Nikola“, 40.

²⁹ Salihović, „An interesting episode“, 39.

sugestiju, smijući se, rekao da neće.³⁰ Na raznorazne svečanosti dolazio je u velikom stilu, kad god je to bilo moguće. Jednom prilikom prisustvovao je na vjenčanju Matije Korvina, 1476. godine, na koje je pristigao u ogrtaču ukrašenom sa zlatom, pet tisuća komada dijamata i ostalog dragog kamenja. Na svoje hodočašće u Rim krenuo je u pratnji oko stotina konja, vožen u raskošnoj kočiji. Pri posjeti kralja Fridrika III. u Beču, kako bi dogovorio oko sporova na tronu, kroz grad je praćen s mnogobrojnom konjicom. Osim toga, volio je biti upućen u sve, što potvrđuje događaj kada je kod proslave krunidbe Ladislava Posmrčeta htio saznati što se događa na privatnom razgovoru između kraljice Elizabete i drugih plemića na koji on nije ni bio pozvan.³¹

Nikola Iločki za života je, što potvrđuju njegove titule, bio jedan od najmoćnijih ugarskih velikaša kroz 15. stoljeće. Kralj se pri donošenju odluka često dao osloniti na Nikolu, a od njegove je naklonosti i mišljenju nekada ovisio ishod događaja. Uz to, bio je nezaobilazan faktor u prijestolnim borbama.³² Nikola Iločki bio je vjeran i važan politički faktor brojnim ugarsko-hrvatskim kraljevima, a to su bili Žigmund Luksemburški, Albrecht, Ladislav Posmrče i u konačnici Matija Korvin.³³

Kada govorimo o obiteljskom podrijetlu, poznata je očeva strana obitelji Nikole Iločkog. Ladislav Iločki, Nikolin otac, oženio je Anu iz roda Šćiborića. Taj rod poljskog je podrijetla, a Anin je otac vršio službu erdeljskog vojvode te je zbog suradništva s kraljem Žigmundom Luksemburškim od kraljice Elizabete proglašen guvernerom Leczyca i Kuyavie u Poljskoj. Godine 1471. dao je sastaviti oporuku kojom bi sinu Lovri osigurao nasljeđivanje svojih dobara. Nikola Iločki dvaput se ženio. Prva žena bila je kći Stjepana Rozgonya, Margareta. Druga žena bila je Doroteja, kći Ivana Széchyja i sestrična Nikole Széchyja te je moguće da je poljskog podrijetla kao i Nikolina majka.³⁴

---

³⁰ Grofova, „Hlohovec i rod Iločkih“, 37.

³¹ Salihović, „An interesting episode“, 36.

³² Stpičević, „Iločki, Nikola“, 40.

³³ Grofova, „Hlohovec i rod Iločkih“, 39.

³⁴ Radić, „Prilozi rasvjetljavanju heraldičke“ 152-153.; Stpičević, „Iločki, Nikola“, 40.

4. NAJVAŽNIJI POSJEDI ILOČKIH U VRIJEME VOJVODE NIKOLE

Nikola Iločki je tijekom života dio posjeda naslijedio, a dio stekao zahvaljujući političkom djelovanju. Posjedi Nikole Iločkog mogu se podijeliti u četiri područja: centar sjeverozapadnog područja smješteno je u Hlohovcu (današnja Slovačka); u Paloti se nalazilo središte središnjeg Zadunavlja; istočnoslavonsko područje centar je imalo u Orahovcu; središte podunavskog područja bio je Ilok.³⁵

4.1. Hlohovec

Nekoliko pisanih svjedočanstava govore o odnosu obitelji Iločkih i Novom Hlohovcu. Zasluge za sajamski privilegij koji taj posjed dobiva 1362. godine treba pripisati Nikoli Kontu, pradjedu Nikole Iločkog. Novi Hlohovec sve češće se u njemačkim izvorima, zbog povlastice slobodnog grada, nazivao Freistadt. Žitelji Starog Hlohovca imali su neke privilegije, ali su još uvijek ovisili o volji vlastelina, što za Novi nije bio slučaj. O posebnosti posjeda Starog i Novog Hlohovca govori činjenica da nijedan posjed na području Slovačke nije bio u takvom položaju. Naime, rijetkost je da su dva grada u neposrednoj blizini imala trgovačke slobode i jednako ime, a oba su se razvijala. Sve povlastice koje je dobio Hlohovec dobio u razdoblju Nikole Konta potvrđene su 1430. godine majci Nikoli Iločkom. Nikoli je 1453. godine obnovljena darovnica, odnosno pravo upravljanja utvrdama i posjedima Hlohovec i Tematin. Povezanost Nikole Iločkog s tim posjedom dokazuje naziv „Frištatski iz Iloka“ koji je često korišten.³⁶

Pripadnici roda Iločkih Hlohovcu su ostavili važne spomenike. Za vrijeme Nikole Iločkog, potkraj 15. stoljeća, u Hlohovcu su rekonstruirani hospital i kapela Svetog Duha te je renovirana crkva sv. Mihaela. S vanjske strane crkve postavljen je uz stari gotički portal i novi renesansni, a u bogato ukrašenoj unutrašnjosti crkve postavljeni su noviji kipovi četvorice evanđelista. Povjesničari su tijekom ispitivanja lokaliteta pokušavali utvrditi kome ta rekonstrukcija pripada. Naime, s desne strane portala nalazi se grb i glava (lice) koje je moguće povezati s likom Nikole Iločkoga. Lice na portalu podsjeća na njegov lik koji se nalazi na nadgrobnom spomeniku u Iloku. Riječ je o kamenom reljefu koji prikazuje muškarca duguljasta lica s dugom kosom, brkovima i kraljevskom krunom te vjerojatno predstavlja svjetovnu osobu. Ispod te glave nalazi se štit, odnosno grb, što nam daje znak da su ovi ostaci na portalu možda pripadali istoj osobi, odnosno donoru. Grb na portalu je u obliku štita koji je karakterističan oblik za rod Iločkih, ali problem stvara kosa greda koja dijeli grb na pola. Na donjem dijelu tako

³⁵ Fedeles, „Opsada Iloka 1494.“, 8.

³⁶ Grofová, „Hlohovec i rod Iločkih“, 35-36.

razdijeljenog štita razaznaje se više polja, dok na gornjem dijelu nije moguće ništa razaznati. Grb podsjeća na državni znak srednjovjekovne Bosne, no to se ne može sa sigurnošću utvrditi. Uz sve to, iz zapisa *Súpis pamiatok na Slovensku I.* javlja se podatak da je crkva rekonstruirana krajem 15. stoljeća, u razdoblju kad je Hlohovcem zapovijedao sam Nikola Iločki.³⁷

Grad, vlastelinstvo i utvrda Hlohovec nalazili su se u rukama roda Iločkih punih 175 godina u razdoblju vrhunca, ali i zalaska ugarskoga srednjovjekovlja.³⁸ Hlohovec je bio toliko gospodarski moćan da je pred Mohačku bitku, 1525. godine, bio u mogućnosti posuditi kralju 600 zlatnika. Ta pozajmnica Hlohovcu nikada nije vraćena, ali kralj im je zauzvrat dopustio održavanje tjedne tržnice, godišnjeg sajma te ih izuzeo iz izvanrednih davanja.³⁹

4.2. Ružica

Srednjovjekovni grad Ružica nalazi se jugozapadno od Orahovice, između planina Papuka i Krndije. Grad je nastao koncem 14. i početkom 15. stoljeća, a vrhunac kulturnog napretka doživljava kada njime vlada obitelj Iločki. Što se tiče stilova u gradnji, uglavnom prevladavaju gotika i renesansa. Ime grada je dosta neobično, a vjerojatno se radi o iskrivljenom obliku mađarskog naziva za grad, *Rahóca*, što se s vremenom pretvorilo u hrvatski oblik Ružica. Položaj grada je takav da se nalazi na 378 metara nadmorske visine, a utvrda je 110 metara duljine i 60 metara širine.⁴⁰ Kralj Ludovik I. poklanja orahovičku utvrdu Lovri Toti 1347. godine, a od 1357. godine njome vlada Nikola Kont. Osim Orahovice Kont dobiva još tri posjeda koja su vezana uz Orahovicu, a riječ je o Viljevu, Jošavi i Bukvi.⁴¹

Vezano u povijesne izvore iz druge polovice 15. stoljeća, a koji su vezani uz Ružicu, važno je napomenuti izvor kojim se Ladislav Orahovički naziva mačvanskim banom. Zanimljivost tog pisma iz 1460-ih godina, kojega je dao sastaviti vikar pečuške biskupije, je da ono daje uvid tko je možda bio mačvanskim banom u periodu kada je Nikoli Iločkom tu čast oduzeo Matija Korvin zbog sukoba. Drugi je važan dokument iz razdoblja Nikole Iločkog njegova oporuka iz 1471. godine koja je sastavljena u Orahovici kojom on svome sinu, Lovri, ostavlja svoja dobra, a među njima i Orahovicu.⁴²

---

³⁷ Grofová, „Hlohovec i rod Iločkih“, 37-38.

³⁸ Isto, 39.

³⁹ Isto, 39.

⁴⁰ Marijana Matijević, „Ružica grad“, *Rostra* 5 (2012), 139.

⁴¹ Isto, 141.

⁴² Matijević, „Ružica grad“, 142.

Poznate su četiri faze razvoja Ružice. Prva faza povezana je uz gradnju utvrđenog palaša koji je fortificiran s južne strane. Druga faza, u kojoj se gradi fortifikacija sa svih strana palače, započinje na početku 15. stoljeća. Tada se na palaču s njene sjeverne strane gradi bastion pravokutna oblika. Zapadno od palače gradi se polukružna kula, dok je na južnom dijelu napravljen veliki polukružni bastion. Na istočnom dijelu nalazi se gotička kapela koja je zatvorila ulaz u palaču. Inspiracija za izgled utvrde dolazi iz srednjovjekovne Italije i Austrije, zbog čega se ova faza u gradnji Ružice prepisuje Nikoli Iločkom. Treća faza gradnje odnosi se samo na fortificiranje, kada se grade kule i zidine čime bi se utvrdio i istočni dio palače. Faza je vezana uz sam kraj 15. stoljeća kada je turska najezda prodrmla Europu.⁴³ Arheološkim istraživanjem Ružice, pogotovo područja na kome se nalazi palača, pronađeni su brojni ostaci kamene plastike koju dijelimo na profanu i sakralnu. U palači su pronađeni ostaci kamina i kamenih konzola, dio kamenih stuba i slično. Prostorije 22 do 25, koje su izgrađene krajem 15. stoljeća, popločene su kamenim pločama na kojima je izdubljen žlijeb za otjecanje vode. Na zidu kule pod brojem 28 te na zapadnom bedemu uočene su tri puškarnice. Uz to je iskopavanjima pronađeno oko 100 kamenih kledanaca, odnosno dovratnika i doprozornika u gotičkom stilu. Iz tog se može pretpostaviti da su vrata i prozori imali klesane okvire za koje se vjeruje da su rađeni u istim radionicama kao na prozorima u Ozlju i Iloku. Zasluge za to pripisuju se Nikoli Iločkom.⁴⁴ U Ružici-gradu sačuvan je rijedak primjer srebrnog denara Nikole Iločkog.⁴⁵

5. „ZLATNO DOBA“ ILOKA

Najvažniji posjed Nikole Iločkog je grad, po kome njegova obitelj nosi naziv, Ilok. Istraživanje povijesnih značajki tog grada pomaže nam s upoznavanjem procesa koji su se odvijali na prostoru donjeg Međurječja. Ilok je smješten na Dunavu podno Fruške gore i okružen plodnom srijemskog zemljom. Povijesnih zapisa o Iloku nema do 14. stoljeća kada on postaje posjedom obitelji Iločkih.⁴⁶ Ilok svoj puni sjaj doseže u kasnom srednjem vijeku kada postaje važnim vlastelinskim gradom. Osim zbog razvoja trgovine i obrta, Ilok se zbog povoljnog položaja teško mogao vojno osvojiti. Srednjovjekovni Ilok građen je na način aksijalnih burgova.

---

⁴³ Matijević, „Ružica grad“, 147-148.

⁴⁴ Isto, 149.

⁴⁵ Isto, 151.

⁴⁶ Horvat, „Analiza srednjovjekovne faze gradnje dvorca“, 197.

Postoje nagađanja da je u sjeveroistočnom dijelu Iloka tijekom 14. ili 15. st. možda postojao srednjovjekovni burg, na mjestu današnjeg franjevačkog samostana.⁴⁷

Od kasnog 13. stoljeća Ilok je mjesto boravka ugarskih velikaša.⁴⁸ Plemićka obitelj Orahovički, odnosno glava obitelji Nikola Kont, preuzima Ilok 1364. godine. Zahvaljujući njegovim nasljednicima Ilok se od srednjovjekovnog burga transformirao u grad s palačom, crkvom, samostanom, možda i kovnicom novca.⁴⁹

Vrhunac razvoja Ilok doživljava u razdoblju kada njime vlada Nikola Iločki kada ono postaje najpoznatije gradsko naselje donjeg Međurječja. „Zlatno doba“ grada Iloka započelo je polovicom 15. stoljeća kada je Ilok bio glavna rezidencija vojvode Nikole,⁵⁰ za čije vrijeme Ilok dobiva kraljevske povlastice 1453. godine., po uzoru na Budim. Dokument o privilegiji je sačuvan, a njegovo je postojanje poznato unutar Statuta grada Iloka iz 1525. godine. U Statutu grada Iloka izregulirani su običaji, kazneno i nasljedno pravo, uređenje gradskih vlasti i susjedskih odnosa u srednjovjekovnom Iloku.⁵¹ Prva knjiga Statuta pokazuje da je Ilok, u vremenu Nikole Iločkog, vjerojatno bila najbolje ustrojena gradska općina donjeg. Ustrojstvo se sastojalo od: sudca, 12 prisežnika, izbornog tijela sastavljenog od 100 građana, malog suca, te u iznimnim situacijama skupština u koju su ulazili svi stanovnici općine.⁵²

Središnji dio grada Iloka je činio *arx*, odnosno tvrđava. Grad i tvrđava opasani su čvrstim bedemima koji imaju 13 kula dužine oko 800 m, a grad se prostirao ispred tvrđave.⁵³ Nikola Iločki dao je učvrstiti utvrdu u Iloku (1439.-1445.) dodavši šest četverokutnih i sedam okruglih kula. U Iloku je postojao i utvrđeni palas – kraljevski dvor koji je vjerojatno imao i dvorsku kapelu. Postoji pretpostavka da je iločki palas nastao sredinom 15. stoljeća kada gradom gospodari Nikola Iločki.⁵⁴ Institut za arheologiju je od 2001. do 2008. godine proveo zahtjevni arheološki projekt kojim je dokazano mjesto gdje je bila palača knezova Iločkih. Dvor je bio

---

⁴⁷ Isto, 197.

⁴⁸ Andrić, „Od Iloka do Rima: talijansko putovanje Nikole Iločkoga“, 57.

⁴⁹ Horvat, „Analiza srednjovjekovne faze gradnje“, 197.

⁵⁰ Andrić, „Od Iloka do Rima: talijansko putovanje Nikole Iločkoga“, 57.

⁵¹ Horvat, „Utvrde grada Iloka“, 31-32.

⁵² Danijel Jelaš, *Gradovi donjeg međurječja Drave, Save i Dunava u srednjem vijeku* (Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2020), 68.

⁵³ Dubravka Akšamović, „Značajke i obilježja Iloka kao trgovačkog središta u XVI. stoljeću – odredbe Iločkog Statuta“, u: *Iločki statut 1525. godine i iločko srednjovjekovlje. Zbornik radova znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem.*, ur. Tomislav Raukar (Zagreb – Osijek: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2002), 57.

⁵⁴ Horvat, „Utvrde grada Iloka“, 105.; Željko Tomičić, „Ilok – Dvor knezova Iločkih“, *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Razred za društvene znanosti* (2011), 12-13.

kvadratog tlocrta s tri krila, sjevernim, zapadnim i južnim. Na istočnoj strani dvora nalazio se branjeni ulaz kroz koji se ulazilo u središnje dvorište, a u južnom krilu nalazile su se stambene prostorije obitelji, raskošno ukrašene dvorane te vinski podrum. Sjeverno krilo u podrumu krije četiri podrumске prostorije s gotičkim podnicama od opeke. Upravo su takvi ostaci gotike te „češki“ prozori omogućili lakše utvrđivanje postojanja kasnosrednjovjekovne palače knezova Iločki. Kroz prvi kat sjevernog krila, a vrlo vjerojatno i drugi kat, protezala se dvobrodna viteška dvorana. Na istom krilu nalazila se i dvorska kapela, čemu svjedoči ulomak prozora sa sakralnim značajkama.⁵⁵ Na mjestu palasa u 17. stoljeću sagrađena je palača knezova Odescalchi koja u sebi sadrži zidove nekadašnjeg dvora knezova Iločkih, a riječ je o vanjskim zidovima te jednom unutrašnjem.⁵⁶

Sredinom 15. stoljeća u Ilok su se doselili franjevci opservanti koje je pozvao sam Nikola Iločki. U franjevačkom samostanu svoje posljednje dane života proveo je sv. Ivan Kapistran, a tamo je i pokopan.⁵⁷ Također, Nikola Iločki dao je dograditi i povećati franjevačku crkvu Marijina Uznesenja. Kako su u Iloku dolazili mnogobrojni hodočasnici u čast Ivana Kapistrana, Nikola se svim silama trudio da ga proglase svetima, što se ipak nije dogodilo za njegova života.⁵⁸

Postoje pretpostavke da se u Iloku nalazila kovnica novca. Naime, Nikola Iločki je u razdoblju svog kraljevanja Bosnom kovao svoj akvilejski novac. Novac akvilejskog patrijarha Lodovika II. bio je čest primjer u srednjovjekovnoj Hrvatskoj i Slavoniji te je ostavio utjecaj na izgled tamošnjih kovina. Ludovik je na naličje svojih denara stavio prikaz Bogorodice s Isusom, dok su, inspirirani Ludovikom, Mađari na ugarski novac stavljali prikaz *Petrone Hungariae*. Takav prikaz postojao je na florenima, srebrnim groševima i denarima za vladanja Matije Korvina (1458.-1490.). Nikola Iločki oponašao je novac Lodovika II.⁵⁹ te kuje tri tipa denara, od kojih je drugi tip imao četiri varijante.⁶⁰

Gospodarska razvijenost Iloka temelji se na razvijenom obrtu i poljoprivredi. Od poljoprivrednih grana poglavito se ističe vinogradarstvo. Obrtničku strukturu činili su lončari,

---

⁵⁵ Željko Tomičić, „Arheološka svjedočanstva“, 12-13.

⁵⁶ Horvat, „Utvrde grada Iloka“, 105.

⁵⁷ Jelaš, *Gradovi*, 69.

⁵⁸ Stipičević, „Iločki, Nikola“, 30.

⁵⁹ Ivan Mirnik, „Skupni nalazi novca iz Hrvatske. X. Skupni nalaz akvilejskih denara 15.st. iz Vukovara“, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu* 26-27 (1994), 87.

⁶⁰ Ivan Mirnik, „Pravo hrvatskoga plemstva na vađenje rudače i oblikovanje novca“, *Povijesni prilozi* 25 (2006), 110.

ribari, krojači, tesari itd. koji su se, između ostalog, udruživali u cehove i zadruge. Pogodan položaj uz rijeku Dunav s intenzivnim prometom te širenje kulta sv. Ivana Kapistrana utjecalo je na bujanje trgovine.⁶¹ Iz Statuta saznajemo kako je Ilok imao uređeno trgovište, ali i zakonima regulirane trgovačke odnose kako za domaće tako i za strane trgovce. Trgovina se odvijala na tržnicama svakodnevno, dok su sajmovi održavani jednom godišnje.⁶²

Godine 1526. grad Ilok zauzimaju Osmanlije, a grad se u rukama Osmanskog Carstva nalazi do 1688. g., odnosno do odlaska Osmanlija s područja Slavonije nakon čega Ilok dopijeva u ruke Livija Odescalchija koji ga dobiva zbog vojnih zasluga u oslobođenju zemlje od Osmanlija.⁶³

6. HODOČAŠĆE U RIM

Hodočašće u Rim 1475. godine važan je događaj za Nikolu Iločkog. Taj povijesni trenutak dugo je bio nezapažen u historiografskim krugovima. Pojednostoi događaja istražio je i objavio Florio Banfi u talijanskom časopisu *Corvina*, a reaktualizirao Tamas Fedeles 2008. godine. Florio Banfi u svom je prilogu prvo prikazao ugarsko-rimske odnose u drugoj polovici 15. stoljeća, a zatim je u radu proučio dva glavna izvora o rimskom hodočašću Nikole Iločkog. Prvi od tih izvora jesu vijesti kroničara Uga Caleffinija o Nikolovom boravku u Ferrari, a drugi izvor je fresko-slika na kojoj se nalazi likovni prikaz Nikole Iločkoga u Hospitalu Svetog Duha u Rimu. Florio Banfi je u drugome svom djelu *Ricordi ungheresi in Italia* opsežnije prikazao podatke o prethodno spomenutom likovnom prikazu ugarskog velikaša. Tamas Fedeles je hodočašću Nikole Iločkog u Rim posvetio dva znanstvena rada u kojima je proanalizirao glavne izvore koje je Banfi koristio te dao nove analize o hodočašću. Također, Fedeles je analizirao sastav Nikoline pratnje i plan puta od Iloka do Rima te natrag. U jednom od radova Fedeles je priču o hodočašću Nikole Iločkog nastojao povezati s religioznošću velikaškog roda Iločkih. Najzanimljiviji izvori o Nikolinom putovanju su već spomenuti, a to su vijesti kroničara Uga Caleffinija o Nikolovom boravku u Ferrari i fresko-slika u Hospitalu Svetog Duha u Rimu. Postoje drugi pisani izvori koji su manjeg značaja, ali daju podatke o Nikolinoj pratnji koju su činili činovnik Wolfgang i Benedikt Saluteyner, kapelan Stjepan Isztroi i vjerojatno iločki

---

⁶¹ Darko Vitek, „Povijesne i pravne okolnosti nastanka Iločkog statuta“, u: *Iločki statut 1525. godine i iločko srednjovjekovlje. Zbornik radova znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem.*, ur. Tomislav Raukar (Zagreb – Osijek: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2002), 34.

⁶² Akšamović, „Značajke i obilježja Iloka“, 57.

⁶³ Horvat, „Analiza srednjovjekovne faze gradnje dvorca“, 197.

gardijan Toma Marosi. Ne može se sa sigurnošću utvrditi jesu li u Nikolinoj pratnji bili njegova tadašnja supruga Doroteja Szécsi i sin Lovro.⁶⁴

Mogući razlog Nikolinog hodočašća u Rim je njegova dugogodišnja bolest, a o bolovanju Nikola piše u uvodu svoje oporuke iz 1471. godine. Naime, vjerovalo se kako hodočašća osim duhovne obnove vjernicima liječe ili olakšavaju probleme fizičke naravi. Nikola Iločki je na put u Rim išao 1475. godine na rimski jubilej odnosno na proslavu jubilarne godine kršćanstva kada se hodočasnicima davao potpuni oprost grijeha. Mnogi vjernici, među kojima su bili i članovi aristokratskih obitelji Europe, dolazili su na ovu svečanost. Također, Nikola Iločki je u svojem Iloku njegovao duhovni život, a grob sv. Ivana Kapistrana koji se nalazi u Iloku bilo je značajno hodočasničko mjesto. Značaj tog mjesta Nikola Iločki još je više nastojao proširiti Ugarskom.⁶⁵

Nikola je na put prema Rimu vjerojatno krenuo nakon Nove godine. Točan plan puta nije poznat, ali se sa sigurnošću može utvrditi da je u putu, 21. veljače, naišao u grad Ferrari. Taj podatak zapisao je ferarski srednjovjekovni kroničar Ugo Caleffini. Grad Ferrari bilo je sjedište istoimenog vojvodstva čiji je tadašnji vojvoda bio Ercole I. iz roda Este. Osim što je bio papin vazal, Ercole I. (1431.-1505.) je i veliki pokrovitelj renesansne umjetnosti u Italiji. Na dvoru Ercole I. radio je, već spomenuti kroničar, Ugo Caleffini koji pojedinosti o boravku Nikole Iločkog u Ferrari zapisuje u djelu *Croniche*. Prema Caleffiniju Nikola Iločki i njegova pratnja u Ferrari stiže 21. veljače 1475. godine. Također, spominje da je Nikola došao sa 110 konja, a nošen je na nosiljci (?) zbog starosti i krhka zdravlja. Kronika potvrđuje da se Nikola Iločki uputio u Rim, a u Ferrari je naišao neočekivano. Vojvoda ga je primio u palaču i ugostio na vlastiti trošak. Nikola Iločki je već 23. veljače napustio Ferrari, a na daljnji put prema Rimu je krenuo riječnim putem, a po povratku iz Rima Nikola je ponovno naišao u Ferrari.⁶⁶

Zapisi Uga Caleffinija daju vrijedne zapise o Nikoli Iločkom, njegovom gradu i rodu. Kronika potvrđuje Nikolino bolovanje te ujedno daje dokaze o njegovom bogatstvu i moći. Nadalje, pruža uvid u plan puta Nikole Iločkog prema Rimu i natrag. Iz teksta se da naslutiti kako je prema Rimu, nakon što se rijekom Po spustio prema zapadnoj obali Jadranskog mora, plovio prema Loreti koja je bila svetište Majke Božje. Dalje je prešao kopnom na drugu stranu Apeninskog polutoka, te dalje prema Rimu. Tekst kronike pruža još više podataka o Nikolinom povratku iz Rima prema Ferrari. Zabilježeno je kako je Nikola Iločki i njegova pratnja u Ferrari

---

⁶⁴ Andrić, „Od Iloka do Rima: talijansko putovanje Nikole Iločkoga“, 56.

⁶⁵ Isto, 56-57.

⁶⁶ Andrić, „Od Iloka do Rima: talijansko putovanje Nikole Iločkoga“, 57.

stigla iz smjera Bologne, iz čega se da zaključiti da je vjerojatno putovao preko Siene i Firenze, a put iz Ferrarija nastavio je brodom prema Veneciji.⁶⁷

Jedan zanimljivi detalj iz kronike je situacija kada je Ercole d'Este pokazao Nikoli Iločkom graditeljske znamenitosti svoga grada. Većina građevina u Ferrari, kao što su palače Paradiso, Schifanoia i Belfiore, potječe iz 14. st. Naravno ove građevine doradivali su i uređivali članovi obitelji d'Este koji su itekako cijenili profinjenu umjetnost koja je ostavila toliki dojam na Nikolu Iločkog da je on sa sobom u Ilok poveo tri ferarska graditelja i jednog vrtlara. Postoji velika vjerojatnost, ali o tome nema zapisanih podataka, da su ferarski majstori radili na graditeljskim postignućima i prostornom uređenju Iloka i Ružici gradu, zbog čega su pravljene usporedbe gradskih zidina Iloka i Ferrare.⁶⁸

Boravak Nikole Iločkog u Rimu svjedoči nekoliko pisanih izvora, a među njima se nalazi i kronika Sigismonda de'Contija. U toj kronici spominje se kako je Nikolu po dolasku u Rim primio papa Siksto IV., a taj prijem zauvijek je ostao zabilježen na fresko-slici u Hospitali Svetoga Duha u rimskoj četvrti Borgo. Spomenuti hospital je ustanova koju su utemeljili engleski kaljevi za zbrinjavanje anglosaksonskih hodočasnika koji posjećuju Rim. Na sjevernom zidu Gornjeg krila (Dvorana Lancisi) nacrtana je fresko slika s prikazom Nikole Iločkog koji se poklanja pred papom. Nikola na prikazu ima dugu kosu, sijedu bradu te na glavi nosi krunu. Ispod slike smješten je natpis, kojega je sastavio povjesničar Platina, na kom piše kako je kralj Bosne i Vlaške pohodio Rimu bez obzira na starost. Postavlja se pitanje zašto uz naziv kralj Bosne stoji i Vlaška. Poznato je da Vlaška nije bila kraljevina nego kneževina u vazalnom odnosu prema Osmanskom Carstvu. Nikola Iločki u tom periodu nije imao nikakvu ulogu u ugarsko-vlaškim odnosima. Florio Banfi dao je jednu teoriju o zabuni koja se dogodila te tvrdi kako je došlo do zabune jer je Nikola bio vojvoda Erdelja koja je susjedna zemlja Vlaškoj. Andras Kubinyi, pak, tvrdi da je Vlaška u tom nazivu predstavlja Slavoniju koja je u srednjem vijeku nazivana „kraljevinom“, a treća teorija polazi od sličnosti latinskog naziva za grad Ilok *de Wylak* i riječi Vlaška.⁶⁹

Još jedan grad svjedoči o posjeti Iločkoga Italiji, Firenza. U Firenzi se Nikola zadržao pri povratku s hodočašća gdje je bazilici Presvetog Navještenja poklonio zavjetni kip od voska. Zbog oštećenja na kipu, sredinom 16. stoljeća, svećenik Giovanni Angelo Montorsoli dao je napraviti njegovu repliku. Taj događaj dao je zabilježiti Giorgio Vasari u svom djelu „Životi najizvršnijih slikara, kipara i graditelja od Cimabuea do našeg vremena“, gdje navodi da je

⁶⁷ Isto, 57-58.

⁶⁸ Isto, 58.

⁶⁹ Andrić, „Od Iloka do Rima: talijansko putovanje Nikole Iločkoga“, 60-61.

servitski svećenik obnovio kip kralja Bosne. Nikola Iločki u Rimu je proveo mjesec dana, a u Ilok se vratio u svibnju 1475. godine. Svoje dojmove s putovanja sastavio je u pismu svome zetu Leonardu Goričkom.⁷⁰

7. NIKOLA ILOČKI KAO BOSANSKI KRALJ

Pad Bosne, 1463. godine, pod Omansku vlast u europskim krugovima privukla je veliku pozornost time što su Osmanlije sve veća opasnost za europsko tlo. Bez obzira na to što je suvremena historiografija svjesna nastavka prisutnosti nekog oblika kraljevske vlasi na bosanskom tlu, ipak su ti vladari smatrani samo nominalnim i bez političkog legitimiteta. Među takvim kraljevima smješta se Nikola Iločki. Nekoliko historiografskih djela ipak govori kako je slučaj kraljevanja iločkog kneza Bosnom imao političku jačinu i značio nastavak identiteta Bosanskog Kraljevstva.⁷¹

Nikola Iločki nastojao je svojom političkim djelovanjem povećati svoju političku moć i posjede. Pokušao bi zauzeti takvu političku stranu koja bi mu olakšavala takav naum, što mu nije uvijek išlo za rukom. Primjer tomu je njegov odnos prema ugarskom kralju Matiji Korvinu. Prvo se povezoao s austrijskim kraljem Fridrikom III. čiji je izbor na mjesto ugarsko-hrvatskog kralja podržao. Nikola je čak Fridrikovu sinu Maksimilijanu bio krsni kum. U trenutku kada je Bosna „šaptom pala“, a time i dinastija Kotromanić, Nikola prelazi na stranu Matije Korvina koji ga proglašava kraljem Bosne 1471. godine, točnije češki kralj Juraj Podjebradski rješava sukob između njih dvojice.⁷²

Treba naglasiti da je česta historiografska podjela bosanskog teritorija, nakon njena pada, na Jajačku i Srebreničku banovinu netočna. Radi se o historiografskom konstrukturu kreiranom u kasnom 19. i ranom 20. stoljeću.⁷³ Mađarska literatura govori kako je Matija Korvin svojim oslobađanjem sjevera Bosne samo vratio teritorij koji je već bio pod ugarskom krunom. Također,

---

⁷⁰ Isto, 61.

⁷¹ Davor Salihović, „Nonnulla documenta pertinentia ad Nicolaum de Wylak, regem ultimum Regni Bosnae“, *Scrinia Slavonica: Godišnjak Područnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest* 17 (2017), 404-405.

⁷² Horvat, „Analiza srednjovjekovne faze gradnje dvorca“, 197.; Mladen Tomorad, „Europska politika Matijaša Korvina: Matijaševa vanjska politika prvih godina vladavine (1458.-1464.)“, *Kroatologija* 2 (2011), 173.

⁷³ Na ovaj problem upućuje povjesničar Davor Salihović u: „An interesting episode: Nicholas Of Ilok's Kingship In Bosnia 1471- 1477.“

time Bosna nastavlja postojati kao kraljevina u trenutku prije nego Nikola Iločki dolazi na vlast.⁷⁴

Nekoliko je uzroka utjecalo na poklanjanje titule Bosanskog kralja Nikoli Iločkom. Prvi od njih je pad Bosne, zatim protunapadi 1463. i 1434. godine, tadašnja uloga Nikole Iločkog u južnim dijelovima Ugarsko-Hrvatskog Kraljevstva, unutarnja i vanjska politika Matije Korvina, politička situacija u Bosni te militaristička uloga Bosne unutar Ugarskog kraljevstva. Srednjovjekovna Bosna od trenutka kada je bila banovina, a kasnije i kraljevstvo, imala je snažnu povezanost s Ugarskim Kraljevstvom. Njeno je unutarnje uređenje i politička struktura bila pod snažnim utjecajem ugarske politike, odnosno bila je u nekom obliku vazalnog odnosa. Kada je prisutnost Osmanlija na Balkanu bila sve veća, Ugarska je sve više svoje prste uplitala u Bosnu zbog njene defenzivne važnosti za nju samu, ali i za Europu.⁷⁵ Defenzivni sustav u Ugarskom Kraljevstvu, postavljen za vrijeme Žigmunda, ostao je nepromijenjen. Doduše, politička situacija unutar Bosne te Srpske Despotovine prošla je kroz niz modifikacija.⁷⁶ Interese Ugarske prema Bosni posebno su primjetni u vrijeme Matije Korvina te se vjeruje kako je njegov cilj bio potpuno pokoravanje Bosne pod ugarsku vlast. Nakon osvajanja Jajca i ostatka teritorija sjeverne Bosne, Matija Korvin je Pétera Szobija, Balázsa Magyara, Lástla Disznósija i druge postavio kao guvernera Bosne u razdoblju od 1464. do 1465. godine, prije no što će Nikolu proglasiti kraljem.⁷⁷ Više stvari omogućilo je da Nikola Iločki postane kandidatom za mjesto bosanskog kralja. Jedna od njih je njegovo slanje trupa u pomoć pri protunapadu na Osmanlije i opsade Jajačke utvrde. Neposredno prije tog napada, 1463. godine, Matija boravi nekoliko na dvoru Nikole Iločkog u gradu Iloku. Isto se ponovilo 1464. godine prije nego što će Matija pokrenuti još jednu vojnu koja je trebala zauzeti područje oko Usore. Izgubivši titule bana Slavonije i vojvode Transilvanije, Nikola se već 1466. godine posvetio samo Bosni i svojim posjedima u južnom dijelu Ugarske. Time je Nikola bio upleten u poslove u Bosni pet godine prije nego što će biti proglašen njenim vladarom. Koliko je važan oslonac za Matiju Korvina bio Nikola Iločki govori podatak da je on bio posrednik u pregovorima s Osmanskim Carstvom oko uspostavljanja mira.⁷⁸

Nikola Iločki mjesto na bosanskom tronu preuzeo u rujnu 1471. godine nakon što je kralj Matija riješio sve sporove pobunjenih posjednika te umirio sve neprijatelje u državi udijelivši im

---

⁷⁴ Salihović, „An interesting episode“, 26.

⁷⁵ Salihović, „An interesting episode“, 12-13.

⁷⁶ Isto, 15.

⁷⁷ Isto, 20-23.

⁷⁸ Isto, 41.

privilegije i titule. Jedini izvor koji dokazuje darivanje Bosanskog Kraljevstva Nikoli Iločkom je pismo poslano iz Dubrovnika, u studenom 1471. godine, Ferdinandu I. Napuljskom koje uz probleme vezane uz Osmanlije spominje kako je Matija Korvin proglasio erdeljskog vojvodu Nikolu Iločkog kraljem Bosne uz suglasnost s drugim istaknutim ugarskim palatinima i barunima.⁷⁹ Matija Korvin je u tom periodu strepio za svoje mjestu ugarskog kralja, a opasnost mu je stizala iz Poljske od dinastije Jagelovića. U tom je trenutku pomoć pronašao u Nikoli Iločkom, kojemu prepušta titulu bana Hrvatske i Slavonije te kontrolu nad Vranskim prioratom. Time je Matija Nikolu načinio administratorom i vođom Ugarskog kraljevstva na područjima koja se nalaze uz granicu s Osmanskim Carstvom, osim onih najistočnijih. Nikola Iločki od tada ima zadaću branjenja istočnih dijelova Ugarskog Kraljevstva. Ugled Nikole Iločkog je toliko narastao da su ga 1470-ih smatrali drugim čovjekom Ugarskog Kraljevstva.⁸⁰ Titulu kralja Bosne Nikola Iločki službeno nosi od svibnja 1472. godine od kada se naziva „kralj po milošću Božjoj“. Prema tome, ceremonija krunjenja za Bosanskog kralja odvila se 1472., najvjerojatnije po ugarskim običajima, u Budi ili Jajcu. Ipak, upravu nad Bosnom preuzeo najvjerojatnije početkom prosinca 1471. nakon što je Blaž Magyar posljednji put pomenut kao ban Bosne.⁸¹

Kao to je već rečeno, Nikola Iločki kontrolirao je samo sjeverne dijelove Bosne.⁸² Upravne jedinice Bosanskog Kraljevstva u vrijeme Nikole Iločkog činili su ustvari srednjovjekovne utvrde i gradovi kojima je upravljao sam Nikola i vijeće sastavljeno, najvjerojatnije, od Nikolinih članovi obitelji. Desna ruka Nikole Iločkog u njegovoj vladavini Bosanskim Kraljevstvom bio je Toma Pazmany, njegov suradnik u Iloku. Kao palatin Bosanskog Kraljevstva spominje se, 1477. godine, Nikola de Dombo koji je bio kraljev predstavnik, a možda je imao sudske ovlasti. Ipak, ne postoji detaljna analiza administrativnom sustavu te o institucijama Nikolinog kraljevstva, a broj njegovih suradnika morao je biti veći s obzirom na veliki broj utvrda i naselja pod njegovom vlašću. Izvori pokazuju da je glavno sjedište obitelji Iločkih, Ilok, uživao određeni centralni položaj, što pokazuje primjer kada su svu robu kao što je vino, novac, brašno, žito, sol i slično u Jajce pristizali upravo s tog bogatog posjeda. Pravo sjedište Bosanskog Kraljevstva, za vrijeme Nikole Iločkog, bilo je Jajce.⁸³

Na području vanjske politike, Nikola Iločki pokušavao je uspostaviti stalne i stabilne odnose s Dubrovačkom Republikom. Sve je snage usmjerio u rješavanje problema s

---

⁷⁹ Isto, 49-50.

⁸⁰ Salihović, „An interesting episode“, 52 - 53.

⁸¹ Isto, 62.

⁸² Isto, 60 – 62.

⁸³ Isto, 64 – 67.

Osmanlijama, zbog čega je stupao u kontakt s Petrom Zrinskim, članom alijanse koja je uključivala njega, obitelji Frankapane i Kurjakoviće, Veneciju i Svetu Stolicu. Svi njegovi pokušaji da, uz pomoć vanjskih sila, riješi najezdu s istoka nisu uspjeli zbog čega od 1463. godine odustaje od takve politike. Jedan od razloga k tomu je što je već bio u poodmakloj dobi i bio je u nemogućnosti nositi se sa svakodnevnim zadacima na tronu, zbog čega se jednostavno posvetio samo upravi nad utverdama Bosne.⁸⁴ Nikola dok se nalazi na bosanskom tronu kuje i vlastiti novac.⁸⁵ U razdoblju od 1471. do 1477. godine u Nikolinoj Bosni vladao je mir zahvaljujući diplomatskim dogovorima Matije Korvina s Osmanlijama iz 1464. i 1468. godine. Nikola Iločki kraljevsku je titulu nosio do kraja života, 1477. godine.⁸⁶

8. OPORUKA NIKOLE ILOČKOGA

Oporuka Nikole Iločkog nije posebno intrigantan dokument, ali za povijest kasnosrednjovjekovnog Podunavlja je važan izvor. Dokument daje informaciju o nasljeđivanju ostavštine jednog od najvećih ugarskih velikaša kasnog srednjeg vijeka.⁸⁷

Nikola Iločki je sedam mjeseci prije imenovanja za bosanskog kralja, potaknut bolešću, dao sastaviti oporuku. Pred vespremskim kaptolom Nikola Iločki je 7. siječnja 1471. godine ozakonio nasljedni ugovor prema kojemu će njegovi posjedi pripasti sinu Lovri i ženi Doroteji te Dorotejinom bratiću Nikoli Szechyi i njegovom sinu Nikoli Hercegu. U skladu s prethodnim ugovorom, napisao je 14. veljače 1471. godine i oporuku. Nju je sastavio u Orahovici. Bez obzira na to što su u oporuci spomenuti članovi obitelji Szechy, najvažnija briga Nikole je bila da tom oporukom osigura nasljeđivanje njegovih dobara. Lovri je ostavio one nepokretne posjede. Pretpostavlja se da Lovro u trenutku nastajanja oporuke nije bio punoljetan jer se kao godina njegova rođenja spominje 1455. godina. Iz oporuke se saznaje da ako Lovro umre bez muškog nasljednika da će njegove posjede podijeliti njegove sestre Katarina, Uršula i Eufrozine te Katarinine kćeri iz prvog braka, Magdalene. Nakon svih, Nikola navodi suprugu Doroteju kojoj ostavlja polovicu zlatnine i nakita. Ostatak nakita također nasljeđuje Lovro. Uz sve to, Nikola ostavlja sredstva kojim bi se izgradili samostan u Hlohovcu i ubožnica u Iloku.⁸⁸

---

⁸⁴ Isto, 74-75.

⁸⁵ Horvat, „Analiza srednjovjekovne faze gradnje dvorca“, 197.

⁸⁶ Salihović, „An interesting episode“, 77.

⁸⁷ Stanko Andrić, „Oporuka Nikole Iločkog iz 1471. godine“, *Godišnjak Ogranka Matice hrvatske Vinkovci* 14 (1996), 47.

⁸⁸ Andrić, „Oporuka Nikole Iločkog iz 1471. godine“, 45-46.

Veliki niz crkvenih i svjetovnih osoba spominje se u Nikolinom dokumentu iz 1471. godine, a riječ je o svjedocima i izvršiteljima oporuke. Glavni izvršitelj je Nikola Toma Pazman koji je vršio službu iločkog kaštelana i mačvanskog podbana. Dalje se spominje Stjepan Perény, Nikolin zet, za kojeg je zapisano da ga izvršitelji oporuke moraju uvažavati. Oporuka je napisana 14. veljače 1471. godine, a mjesto sastavljanja je Nikolina kurija u Orahovici. Među svjedocima oporuke navode se orahovički župnik, župnik iz Rače, rektor i župnik oltara u Jošavi.⁸⁹

Rukopis oporuke Nikole Iločkog smješten je u Mađarskom državnom arhivu, a nalazi se pod signaturom DL. 17162. Uz tekst je kasnije dodan kratki regest pod nazivom *Copia Testamenti Nicolai de Ujlak Bani Machoviensis 14a Febr. 1471*. Taj regest je suvremena kopija, a ne izvorni dokument što se prepoznaje po nedostatku tragova pečata spomenutih u tekstu. Tekst oporuke pisan je notarskom kurzivnom goticom uz često korištenje ligatura i kratica. Na dokumentu se nalazi devet mrlja, najvjerojatnije od vlage, koje otežavaju čitanje. Tekst oporuke na latinskom i hrvatskom jeziku moguće je pronaći u radu Stanka Andrića posvećenom upravo oporuci Nikole Iločkog iz 1471. u Godišnjaku kojeg izdaje Ogranak Matice Hrvatske Vinkovci.⁹⁰

---

⁸⁹ Isto, 46.

⁹⁰ Andrić, "Oporuka Nikole Iločkog iz 1471. godine", 47.

9. ZAKLJUČAK

Manjak povijesnih izvora o srednjovjekovnom razdoblju na području Podunavlja čini povijesne priče, kao što je ona o Nikoli Iločkom, nedorečenima. Dakako, ne treba zanemariti ono što je do sada pronađeno. Ipak, materijalni i pisani izvori dali su dosta podataka o pojedinostima života i političkog djelovanja Nikole Iločkog. Proučavanje života i dijela Nikole Iločkog od iznimne je važnosti za otkrivanje i razumijevanje procesa koji su se tijekom kasnog srednjeg vijeka odvijali na području hrvatskog Podunavlja.

Najistaknutiji član obitelji Iločkih, bez premca, je Nikola Iločki koji je obnašao mnoge važne dužnosti. Bio je ban Slavonije i Mačve, erdeljski vojvoda i kralj Bosne. Treba imati na umu da je Nikola Iločki potekao iz jedne od najmoćnijih srednjovjekovnih ugarskih velikaških obitelji čiji utjecaji sežu još u četrnaesto stoljeće. Takva privilegija bila je odličan temelj za gradnju vlastitih uspjeha. Zdobivši moć postupno proširuje teritorij nad kojim vladala njegova obitelj te sredinom 15. stoljeća rapolaže s 20 trgovišta, 16 utvrda, 9 manjih utvrda i oko 400 sela. Da je živio tipičnim životom srednjovjekovnih baruna potvrđuje više saznanja, a oni su utkani u zidove Iloka, Orahovice, Hlohovca, Palote i drugih njegovih posjeda. Gradio je palače, samostane i crkve, držao konje, boravio na dvorovima drugih europskih baruna. Njegov susret s papom Sikstom IV. prilikom hodočašća u Rim još je jedan dokaz njegove veličine, ipak, osobni susret s papom u tadašnje doba je bila samo privilegija elite.

Zbog velike želje da se okiti titulom kralja, Nikola Iločki je često smatran arogantnim i vlastopohlepnim. Želja za moći vodila ga je u odnosu s Matijom Korvinom te svim kraljevima i suradnicima prije njega. Takav ambiciozni stav definirao je te omogućio njegove poslovne uspjehe i dugotrajnu poziciju u samom vrhu ugarske političke elite. Nikola Iločki bio je vjeran suradnik i važan politički faktor brojnim ugarsko-hrvatskim kraljevima, a to su bili Žigmund Luksemburški, Albrecht, Ladislav Posmrčeti i Matija Korvin. Kada je Bosna „šaptom pala“, najveći dobitnik u takvoj tragediji je svakako bio Nikola Iločki, koji se 1471. godine okrunio titulom kralja. Slučaj kraljevanja Iločkog kneza Bosnom, često osporavan, imao je političku jačinu i značio nastavak identiteta Bosanskog Kraljevstva.

Lako je iz političkih poteza Nikole Iločkog shvatiti da je mijenjao političku stranu u smjeru koji odgovara njegovim osobnim ambicijama, a historičari su dobro primjetili kako je Nikola uvijek čekao da se događaj razvije i tek onda birao čiju će stranu podržati.

10. LITERATURA

- Akšamović, Dubravka. „Značajke i obilježja Iloka kao trgovačkog središta u XVI. stoljeću – odredbe Iločkog statuta“. U: *Iločki statut 1525. godine i iločko srednjovjekovlje. Zbornik radova znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem*, ur. Tomislav Raukar. Zagreb – Osijek, 2002: 55-65.
- Andrić, Stanko. „Oporuka Nikole Iločkog iz 1471. godine“. *Godišnjak Ogranka Matice hrvatske Vinkovci* 14 (1996): 45-54.
- Andrić, Stanko. „Od Iloka do Rima: talijansko putovanje Nikole Iločkoga“. *Hrvatska revija* 15 (2015): 54-61.
- Andrić, Stanko. „Rana povijest Iloka i Iločkih“. U: *Iločki statut 1525. godine i iločko srednjovjekovlje. Zbornik radova znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem*, ur. Tomislav Raukar. Zagreb – Osijek, 2002: 83-105.
- Andrić, Stanko. *Potonuli svijet: Rasprave o slavonskom i srijemskom srednjovjekovlju*. Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2001.
- Fedeles, Tamás. „Opsada Iloka 1494.“. *Scrinia Slavonica* 12 (2012): 7-20.
- Grofová, Mária. „Hlohovec i rod Iločkih“. *Scrinia Slavonica* 11 (2011): 31-49.
- Horvat, Zorislav. „Analiza srednjovjekovne faze gradnje dvorca Odescalchi, nekadašnjeg palasa Nikole Iločkog, kralja Bosne“. *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu* 19 (2002): 195-212.
- Horvat, Zorislav. „Utvrde grada Iloka“. U: *Iločki statut 1525. godine i iločko srednjovjekovlje. Zbornik radova znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem.*, ur. Tomislav Raukar. Zagreb – Osijek, 2002: 105-133.
- Jelaš, Danijel. *Gradovi donjeg međurječja Drave, Save i Dunava u srednjem vijeku*. Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2020.
- Matijević, Marijana. "Ružica grad". *Rostra* 5 (2012): 138-169.
- Mirnik, Ivan. „Pravo hrvatskoga plemstva na vađenje rudače i oblikovanje novca“. *Povijesni prilozi* 25 (2006): 101-117.

Mirnik, Ivan. „Skupni nalazi novca iz Hrvatske. X. Skupni nalaz akvilejskih denara 15.st. iz Vukovara“. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu* 26-27 (1994): 85-124.

Radić, Mladen. „Prilozi rasvjetljavanju heraldičke ostavštine iločkih knezova 15. i 16. stoljeća“. *Osječki zbornik* 29 (2009): 135-155.

Salihović, Davor. „An interesting episode: Nicholas Of Ilok's Kingship In Bosnia 1471- 1477.“. Magistarski rad, Central European University u Budimpešti, 2016.

Salihović, Davor. „Nonnulla documenta pertinentia ad Nicolaum de Wylak, regem ultimum Regni Bosnae“. *Scrinia Slavonica: Godišnjak Podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest* 17 (2017): 403-418.

Stipčević, Aleksandar. „Iločki, Nikola“. U: *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 6. Zagreb, 2005. Jugoslavenski leksikografski zavod. 40-41.

Tomičić, Željko. „Arheološka svjedočanstva o postojanju knjiga na dvoru vojvoda Iločkih u Iloku“. *Rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Razred za društvene znanosti* (2011): 11-29.

Tomorad, Mladen. „Europska politika Matijaša Korvina: Matijaševa vanjska politika prvih godina vladavine (1458.-1464.)“. *Kroatologija* 2 (2011): 165-192.

Vitek, Darko. „Povijesne i pravne okolnosti nastanka Iločkog statuta“. U: *Iločki statut 1525. godine i iločko srednjovjekovlje. Zbornik radova znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem*, ur. Tomislav Raukar. Zagreb – Osijek, 2002: 25-39.